

Slump eller konsekvens

I dag för precis 100 år sedan klippte Finlands lantdag av landets 108 år gamla band till Ryssland. Kvällen den 15 november 1917 röstade vår folkförsamling med betryggande majoritet (127–68) igenom ett beslut om att tills vidare ta över den makt som ”enligt gällande stadganden tillkommit kejsaren och storfursten”.

Beslutet har ofta något inexakt beskrivits som godkännandet av en regelrätt maktlag. I praktiken innebar det ändå att lantdagen tog makten i egna händer. Samma natt användes de nyvunna maktbefogenheterna för att driva igenom en demokratisk kommunallag och lagen om åtta timmars arbetsdag.

Den inhemska arbetarrörelsen hade några dagar tidigare utlyst en generalstrejk som stöd för dessa reformkrav. Strejken lamslog effektivt hela samhället och fick vind i seglen av bolsjevikernas strax därefter genomförda maktövertagande i Petrograd.

Den socialdemokratiska lantdagsgruppens 92 ledamöter var således den ledande kraften bakom reformpaketet, men lagarna hade inte gått igenom utan ett antal borgerliga lantdagsröster. Trots att dessa borgerliga parlamentariker förhöll sig kritiskt till att reformkraven drevs med strejkvapnet befarade de att revolutionen i Ryssland i annat fall skulle sprida sig till Finland.

Socialdemokraternas och fackförbundens ledare hade nämligen under generalstrejken bildat ett revolutionärt centrallråd. Efternatten den 16 november beslöt rådet med knapp majoritet att omedelbart överta makten i landet. Ingen av dem som föreslagits till medlemmar i upprorsregeringen var dock villig att ställa upp. Några timmar senare genomfördes en ny omröstning, i vilken revolutionsivrarna förlorade och man beslöt att fortsättningsvis driva igenom sina reformkrav via lantdagen.

Men då hade den revolutionära andan redan slagit rot inom arbetarrörelsen. Vårvintern 1918 såg den socialdemokratiska ledningen sig därför tvungen att ställa sig i spetsen för en maktkupp i södra Finland. Detta blev startskottet för den blodiga batalj mellan landets röda och vita garden, som i ett större perspektiv bör uppfattas som en utlöpare av första världskriget.

Allt detta är skäl att hålla i minnet när vi försöker gestalta hur Finlands politiska beslutfattare tänkte, agerade och kände veckorna, dagarna och timmarna innan lantdagen den 6 december 1917 med knapp majoritet drev igenom en lagmotion, i vilken senatens självständighetsförklaring godkändes.

Den ena samhällskrisen avlöstes av den andra och fick ständigt näring av hur revolutionen och världskriget avancerade på andra håll i Östeuropa. Att Finland sedan verkligen blev en självständig stat med en parlamentarisk demokrati och i motsats till de andra nyblivna staterna i Östeuropa undgick ockupationer under andra världskriget är därför något som man har allt skäl att glädja sig över.

Var detta en lyckosam slump? Eller en konsekvens av Finlands geopolitiska läge och gynnsamma samhällsutveckling under de två föregående seklen? Antagligen både och.

Henrik Meinander, HBL 15.11.2017